

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

ĐÀO THỊ LAN ANH

ĐẶC ĐIỂM TRUYỆN NGẮN NGUYỄN TRÍ

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ
VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

THÁI NGUYÊN – 2017

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC**

ĐÀO THỊ LAN ANH

ĐẶC ĐIỂM TRUYỆN NGẮN NGUYỄN TRÍ

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 60.22.01.21

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ
VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS NGUYỄN ĐỨC HẠNH

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là đề tài nghiên cứu do tôi thực hiện dưới sự hướng dẫn của PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh.

Tôi xin chịu trách nhiệm về tính khoa học cũng như về nội dung trích dẫn tài liệu của luận văn này. Kết quả nghiên cứu không trùng với bất cứ tác giả nào đã được công bố.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2017

Học viên

Đào Thị Lan Anh

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới PGS.TS Nguyễn Đức Hạnh – người đã tận tình hướng dẫn, giúp đỡ tôi trong quá trình thực hiện luận văn.

Tôi xin cảm ơn các thầy cô giáo trong Ban giám hiệu, khoa Văn – Xã hội và phòng Đào tạo, trường Đại học Khoa học – Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong thời gian học tập và nghiên cứu.

Tôi xin cảm ơn nhà trường – nơi tôi công tác, gia đình, bạn bè, đồng nghiệp, đã động viên giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và thực hiện công trình nghiên cứu này.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2017

Học viên

Đào Thị Lan Anh

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

STT	Tên từ	Kí hiệu
1	Nhà xuất bản	NXB
2	Nhà xuất bản Giáo dục	NXBGD
3	Thành phố Hồ Chí Minh	TP.HCM
4	Văn học nghệ thuật	VHNT
5	Thạc sĩ	Th.s

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Tổng quan vấn đề nghiên cứu	2
3. Đối tượng và mục tiêu nghiên cứu.....	7
3.1. Đối tượng nghiên cứu.....	7
3.2. Mục tiêu nghiên cứu.....	7
4. Nhiệm vụ và phương pháp nghiên cứu	7
4.1. Nhiệm vụ nghiên cứu:.....	7
4.2. Phương pháp nghiên cứu:	8
5. Phạm vi nghiên cứu.....	8
6. Cấu trúc của luận văn	8
7. Đóng góp của luận văn.....	8
NỘI DUNG	10
Chương 1: TRUYỆN NGẮN NGUYỄN TRÍ TRONG BỘ PHẬN TRUYỆN NGẮN VIỆT NAM ĐƯƠNG ĐẠI	10
1.1. Khái quát về truyện ngắn Việt Nam đương đại	10
1.1.1. Diện mạo	10
1.1.2. Đội ngũ tác giả, tác phẩm.....	13
1.1.3. Thành tựu và hạn chế	16
1.2. Vị trí, đóng góp của truyện ngắn Nguyễn Trí trong truyện ngắn Việt Nam đương đại	19
1.2.1. Tiểu sử của nhà văn.....	19
1.2.2. Quan điểm sáng tác	20
1.2.3. Vị trí, đóng góp của truyện ngắn Nguyễn Trí.....	22
Chương 2: MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM NỔI BẬT TRONG NỘI DUNG TRUYỆN NGẮN NGUYỄN TRÍ	25
2.1. Đề tài và chủ đề "gai góc" ít được đề cập trong văn xuôi Việt Nam đương đại.....	25

2.2. Cảm hứng nghệ thuật trong hai tập truyện ngắn “Bãi Vàng, Đá Quý, Trầm Hương” và “Áo và Sợ” của Nguyễn Trí.....	32
2.2.1. Cảm hứng phơi bày tận cùng hiện thực với những “mảng tối” trong hai tập truyện ngắn.....	33
2.2.2. Cảm hứng ngậm ngùi thương cảm cho những số phận bi thảm của con người.	38
2.2.3. Cảm hứng giễu nhại và xót xa trong hai tập truyện ngắn	42
2.3. Quan niệm nghệ thuật của nhà văn	47
Chương 3: MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM NGHỆ THUẬT NỔI BẬT TRONG TRUYỆN NGẮN NGUYỄN TRÍ.....	52
3.1. Nhân vật truyện ngắn Nguyễn Trí.....	52
3.2 Nghệ thuật miêu tả nhân vật trong truyện ngắn Nguyễn Trí	61
3.2.1 Miêu tả nhân vật với hoàn cảnh xuất thân đặc biệt.....	61
3.2.2 Miêu tả nhân vật qua ngoại hình	64
3.2.3. Miêu tả nhân vật qua hành động	68
3.2.4. Miêu tả nhân vật qua khắc họa đời sống nội tâm.....	71
3.2.5. Đặt nhân vật vào những không gian đặc biệt có tính thử thách.....	74
3.3. Ngôn ngữ nghệ thuật trong truyện ngắn Nguyễn Trí.....	76
3.3.1. Miêu tả nhân vật bằng ngôn ngữ có tính cá thể hóa cao độ.....	76
3.3.2 Tính đa thanh trong ngôn ngữ trần thuật.....	83
KẾT LUẬN	89
TÀI LIỆU THAM KHẢO	92

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Từ đầu thế kỉ XXI đến nay, truyện ngắn Việt Nam đương đại có sự phát triển mạnh mẽ về số lượng, đa dạng về bút pháp nghệ thuật, có những đóng góp to lớn vào thành tựu chung của nền văn xuôi đương đại. Trong những cây bút truyện ngắn gần đây xuất hiện nhà văn Nguyễn Trí với những tác phẩm đặc sắc, sù sì, thô nhám như chính cuộc sống đời thường quanh ta, đặc biệt xoáy sâu vào những góc khuất, “khoảng tối” của đời sống xã hội, đã thu hút được sự quan tâm của bạn đọc nói chung, của giới nghiên cứu phê bình văn học nói riêng. Nhưng theo tìm hiểu của chúng tôi đến thời điểm này, chưa có công trình nghiên cứu toàn diện hệ thống và sâu sắc về truyện ngắn của Nguyễn Trí.

1.2. Trong các tác phẩm truyện ngắn xuất hiện gần đây tạo tiếng vang trên văn đàn và trong lòng bạn đọc, có những khuynh hướng sáng tác khác nhau: Đó là truyện ngắn Nguyễn Bình Phương viết bằng cảm quan hậu hiện đại, đậm chất tượng trưng và huyền ảo; truyện ngắn của Tạ Duy Anh gân guốc, dữ dội và đã chạm đến cái siêu thực; Và truyện ngắn của Nguyễn Huy Thiệp vừa hiện thực vừa kì ảo, đã đặt ra một số vấn đề gai góc của xã hội Việt Nam thời hậu chiến... Giữa bề bộn những gương mặt tác phẩm đa bút pháp, đa phong cách như thế thì tại sao những truyện ngắn chân mộc hầu như được viết bằng bản năng như *Bãi vàng*, *đá quý*, *trâm hương* và *Áo và sợ* của nhà văn Nguyễn Trí đã thu hút sự chú ý quan tâm của độc giả như thế? Thực hiện đề tài này chúng tôi hi vọng góp một câu trả lời về thị hiếu thẩm mỹ đa dạng của công chúng văn học hôm nay – bởi vì xã hội nào, công chúng văn học nào thì có nền văn học tương ứng như thế.

1.3 Mặc dù tác phẩm của Nguyễn Trí không được giảng dạy trong nhà trường nhưng là một giáo viên dạy văn ở bậc học phổ thông việc nghiên cứu *Đặc điểm truyện ngắn Nguyễn Trí*, chúng tôi sẽ có điều kiện để làm giàu vốn

tri thức về văn xuôi Việt Nam hiện đại nói chung và truyện ngắn Việt Nam đương đại nói riêng. Vốn tri thức ấy sẽ là nền tảng vững chắc góp phần làm giàu có tri thức, giúp chúng tôi giảng dạy tốt hơn phần Văn học Việt Nam hiện đại trong nhà trường.

Điều đặc biệt khi chọn hai tập truyện ngắn *Bãi vàng, đá quý, trầm hương* và *Áo và sớ* của nhà văn Nguyễn Trí, chúng tôi nhận thấy: Từ sau đổi mới, văn xuôi Việt Nam đương đại có những cách tân đổi mới trên nhiều phương diện, tạo nên sự đa dạng và phong phú cho đời sống văn học. Tuy nhiên, đây lại được coi là thời kỳ “truyện ngắn lên ngôi”, nhiều tác giả đã xuất hiện trong thời kỳ này, thu hút sự quan tâm và để lại ấn tượng mạnh mẽ cho người đọc. Nguyễn Trí xuất hiện muộn, khi những nhà văn cùng thế hệ ông đã thành danh, nhưng nhà văn đã đem lại cho người đọc ấn tượng sâu sắc ngay từ tập truyện ngắn đầu tay *Bãi vàng, đá quý, trầm hương* - tác phẩm nhận giải thưởng của hội nhà văn, và để khẳng định rõ những đóng góp của Nguyễn Trí vào dòng chảy đương đại, chúng tôi đồng thời chọn nghiên cứu tập truyện ngắn *Áo và sớ* của nhà văn để có sự nhìn nhận, đánh giá khoa học và chính xác hơn về *Đặc điểm của truyện ngắn Nguyễn Trí*.

2. Tổng quan vấn đề nghiên cứu

Qua quá trình khảo sát, nghiên cứu tổng thể về tác giả và tác phẩm của nhà văn Nguyễn Trí chúng tôi nhận thấy: Hiện nay nghiên cứu, phê bình văn học về tác giả Nguyễn Trí mới chỉ dừng lại ở gần 40 bài báo viết về nhà văn Nguyễn Trí và các sáng tác của ông, trong đó có hơn 20 bài báo viết về hai tập truyện ngắn *Bãi vàng, đá quý, trầm hương* và *Áo và sớ* của nhà văn Nguyễn Trí. Trong số những bài báo đó một số bài báo mang tính tổng hợp giới thiệu chung về tác phẩm của Nguyễn Trí, bước đầu khẳng định tính sáng tạo và đóng góp của nhà văn vào văn xuôi Việt Nam hiện đại như: bài viết *Nhà văn Nguyễn Trí: “Tôi cảm ơn đời đã cho tôi cái khổ, cái nghèo* của Nhật Lệ, đã nhắc đến ý văn của Nguyễn Trí trong truyện “Đá quý”: “Đừng

nghĩ cát là bỏ đi. Hãy tưởng tượng một con trai há miệng kiếm ăn thì một cục cát tình cờ vương lại và từ đó sự tình cờ làm nên sự kỳ diệu”. Và sự “kỳ diệu” từ chính những tác phẩm như thế là minh chứng khẳng định sức đóng góp của nhà văn cho văn xuôi Việt Nam hiện đại. Đóng góp ấy đã được Hội Nhà văn tôn vinh cây bút “nông dân” Nguyễn Trí với giải thưởng Hội nhà văn năm 2013: “Tập truyện ngắn *Bãi vàng, đá quý, trầm hương* (Nguyễn Trí) là một phát hiện của Giải thưởng Hội Nhà văn. Tác giả Nguyễn Trí là người mới trên văn đàn, ông mới cầm bút khoảng ba năm nay. Tập truyện được giải tập hợp những truyện ngắn đặc sắc của ông do Nhà xuất bản Trẻ phát hành tháng 4 vừa qua. Các truyện ngắn đều là những trải nghiệm cá nhân. Tác giả Nguyễn Trí thể hiện lối viết riêng với cách sử dụng ngôn từ địa phương độc đáo, nhiều chi tiết sống động, chân thực. *Bãi vàng, Đá quý, Trầm hương* nhận 9/9 phiếu của Hội đồng giải thưởng” [25, 1].

Cùng với một loạt các bài báo khác như *Nhà văn Nguyễn Trí: Không viết được gì sau khi đoạt giải vì quá sướng*, Ngọc Bi - Thiên Hương, Báo Thanh niên điện tử hay bài viết *Nguyễn Trí - Chủ nhân bất ngờ của giải thưởng Hội Nhà văn Việt Nam 2013: “Viết như là... ngồi nhậu”*... Đó chính là những minh chứng bước đầu khẳng định tính sáng tạo và đóng góp của nhà văn vào văn xuôi Việt Nam hiện đại.

Nhóm bài báo nghiên cứu hoặc giới thiệu kỹ lưỡng hơn về thành tựu, giá trị nội dung của Nguyễn Trí, được thể hiện trong tác phẩm của ông trên phương diện phân tích, bình luận về đề tài, chủ đề, hình ảnh con người, quan niệm nghệ thuật và thế giới con người của nhà văn. Tiêu biểu như: Theo Hồ Hương Giang trong bài viết *Nhà văn của bãi vàng, nhà văn đời đau khổ*: “Tôi cũng không nghĩ nhiều về phong cách riêng của mình, nhưng là nội dung truyện thì sẽ hoàn toàn không giống của ai”. Ở bài viết *Nguyễn Trí: Tiểu sử gây sốt* của tác giả Nông Hồng Diệu, trên trang văn nghệ của Báo Tiền phong, đã gián tiếp cho thấy thế giới nhân vật trong tác phẩm văn